

UPPSALA
UNIVERSITET

UTBILDNINGSVETENSKAPLIGA
FAKULTETSNÄMNDENS RIKTLINJER
FÖR VERKSAMHETSFÖRLAGD
UTBILDNING (VFU)

Förord

Den verksamhetsförlagda utbildningen intar en central roll i lärarutbildningen och det är av stor vikt att studierna såväl inom inriktningarna som inom det allmänna utbildningsområdet kopplas till den verksamhetsförlagda delen av utbildningen. De praktiska och de teoretiska delarna av lärarutbildningen kan på så sätt föras närmare varandra under många av de kurser som ingår i programmet. Den verksamhetsförlagda delen blir en arena för tillämpning av teorier samtidigt som den ger praktiska erfarenheter som utgångspunkt för teoretiska studier.

Från universitetets sida sker en stor satsning på verksamhetsförlagd lärarutbildning och kvaliteten förstärks markant av de stora insatser som sker från de medverkande kommunernas sida. De kommuner som Uppsala universitet samarbetar med när det gäller lärarutbildning avsätter betydande medel för att samverka utifrån ståndpunkten att lärarutbildning är ett gemensamt uppdrag för kommun och universitet.

Riktlinjerna vänder sig till de kommuner och universitetsinstitutioner som samarbetar om lärarutbildningen. Syftet är att gemensamma riktlinjer ska erbjuda en kvalitetsmässigt god och likvärdig verksamhetsförlagd utbildning för studenterna.

Caroline Liberg
Dekan

Ingela Frost
Prodekan

Innehåll

Lärarytbildning – ett konkret samarbete med ömsesidigt ansvar	4
Lärarytprogrammet 210 – 330 hp	4
Examen	5
Verksamhetsförlagd utbildning	5
Omfattning	6
Syfte och mål med VFU	6
VFU inom AUO	7
VFU inom inriktningar	7
Riktlinjer för lärarytstudenternas VFU	8
Ansvar och organisation inom VFU	8
Studierektorer för VFU	8
Kommunens VFU-samordnare	9
Kommunens lärarytutbildare - KLU	10
Placering av studenter i VFU-områden	10
Riktlinjer för bedömning av lärarytstuderandes VFU	11
Rutiner vid underkänd VFU	11
Progressionen i VFU	12

Lärarytildning – ett konkret samarbete med ömsesidigt ansvar

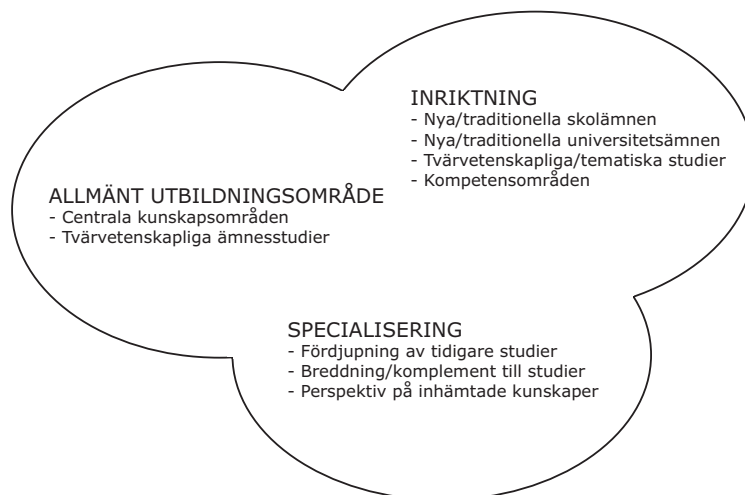
Den förnyade lärarytildningen som startade höstterminen 2001, är ett samlat utbildningsprogram som leder till lärarexamen. Studenterna på Lärarytildningsprogrammet får sin utbildning vid Uppsala universitet och i förskole- och skolverksamhet. Den grundläggande lärarytildningen är ett gemensamt ansvar för lärarytildare inom hela utbildningssystemet. Syftet är att utbilda lärare som har goda och relevanta yrkes- och ämneskunskaper och som är väl förberedda för sitt kommande arbete som lärare. I en ömsesidig avsiktsförklaring har därför Uppsala universitet tillsammans med samarbetskommunerna (Enköping, Heby, Håbo, Norrtälje, Sala, Sigtuna, Tierp, Uppsala, Vallentuna, Västerås och Östhammar) formulerat avsikterna med sin samverkan inom lärarytildningen. Avtal om villkor för samverkan har slutits med de elva kommunerna.

Lärarytildningsprogrammet 210 – 330 högskolepoäng

Lärarytildningen är en högskoleutbildning och en yrkesutbildning inom ett samlat utbildningsprogram. Vid Uppsala universitet omfattar programmet lägst 210 hp och högst 330 hp.

Utbildningen syftar till att ge de studerande goda ämneskunskaper och kunskap om barns och ungas lärande samt förmåga att se förskolan och skolan i ett vidare sammanhang. Utbildningen syftar även till att utveckla studenternas kompetenser när det gäller ledar- och samarbetsförmåga samt förmåga att lösa uppgifter som hänger samman med förskolans /skolans sociala och elevvårdande uppgifter.

Utbildningen består av följande väl integrerade områden:

Allmänt utbildningsområde (AUO) är obligatoriskt för alla lärarstuderande. Området innehåller kurser om sammanlagt 90 hp, varav minst 15 hp är verksamhetsförlagda. AUO ska innehålla för läraryrket centrala kunskapsområden samt tvärvetenskapliga studier. Området organiseras i kurser om 30 hp; AUO I, AUO II och AUO III.

Inriktning är en kombination av kurser som tillsammans omfattar minst 60 hp, varav minst 15 hp är verksamhetsförlagda. Inriktningen ska svara mot det innehåll som de studerande ämnar arbeta med som lärare och kan utgöras av ämnesstudier, tvärvetenskapliga studier eller studier inom tematiska kunskapsområden. De studerande kan välja fler än en inriktning under sin utbildning.

Specialisering, minst 30 hp. Specialiseringen avser att ge en fördjupning, breddning, komplettering eller nya perspektiv på tidigare kunskaper. Fler än en specialisering kan väljas. I specialisering ingår vanligtvis inte obligatorisk verksamhetsförlagd utbildning (VFU).

Examen

Studerande som med godkänt resultat genomgått Lärarprogrammet 210/240/270/300/330 hp och därvid fullgjort ett lärarexamensarbete om 15 hp, får ett examensbevis för lärarexamen. Genom val av inriktningar under utbildningens gång väljer studenten själv vilken examen, och vilket antal högskolepoäng, som han/hon ska uppnå under sin utbildning.

Följande examina finns:

Lärarexamen avsedd för undervisning i förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år, minst 210 hp.

Lärarexamen avsedd för undervisning i grundskolans senare år, minst 270 hp, med ämnesdjup i en inriktning (90 hp).

Lärarexamen avsedd för undervisning i grundskolans senare år och i gymnasiet, minst 270 hp, med ämnesdjup (90 hp) i en eller två inriktningar.

Verksamhetsförlagd utbildning

VFU förekommer både i AUO och i inriktningar. Minst 30 hp av utbildningen ska vara verksamhetsförlagda.

Till verksamhetsförlagd utbildning räknas

- utbildning förlagd till förskola/skola
- språkstudier utomlands

- fältstudier, där målgruppen är barn och unga
- introduktion och uppföljning av VFU

Av kursplanen ska för VFU-momenten framgå:

- Mål i form av förväntade studieresultat
- Form och innehåll
- Examinationsformer

Obligatorisk närvaro, vilket innebär heltidsarbete för studenten, ska alltid vara ett krav för godkänd VFU. Studenterna fullgör den till förskola/skola förlagda delen av den verksamhetsförlagda utbildningen i samma VFU-område under sin utbildning. Ett VFU-område erbjuder utbildning från förskola till gymnasieskola.

Omfattning

Den verksamhetsförlagda utbildningen inom det allmänna utbildningsområdet ska omfatta minst 15 hp och organiseras för närvarande inom kurserna AUO I, 3 hp, AUO II, 7,5 hp och AUO III, 7,5 hp. Den verksamhetsförlagda delen av en inriktning ska omfatta minst 15 hp, varav minst 10,5 hp ska vara förlagda till förskola/skola. VFU-poängen kan fördelas mellan första och andra terminen i inriktningen. Varje termins VFU bör läggas i en sammanhängande period. Studierna inom 31-60 hp av inriktningen ska innehålla minst 7,5 hp sammanhållen VFU. Inriktningar i främmande språk ska fördela sin verksamhetsförlagda utbildning med 7,5 hp förlagd som utlandsstudier och minst 4,5 hp förlagda till förskola/skola.

Syfte och mål med VFU

"Konsten att undervisa innehåller allt som lärare gör för att skapa optimala betingelser för att främja barns, ungdomars och vuxnas möjligheter till lärande och utveckling. Lärare behöver både teoretiska och praktiska kunskaper och en samverkan mellan dessa är nödvändig i lärarutbildningen. Utbildningens teoristudier tar sin utgångspunkt i den beprövade erfarenheten samtidigt som den verksamhetsförlagda utbildningen förankras i teori och forskning. Teori och praktik samverkar i utbildningen och diskuteras i utbildningen med utgångspunkt i det som är relevant kunskap för dagens och morgondagens lärare."

(Prop 1999/2000:135, sid 19)

Gemensamma syften med de verksamhetsförlagda delarna av utbildningen är att den studerande ska tillägna sig:

- förmåga att reflektera över praktik och praktiska erfarenheter i relation till de teoretiska studierna och vice versa

- förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, dokumentera och utvärdera samt utveckla undervisning och annan pedagogisk verksamhet samt förmåga att delta i ledningen av denna
- kunskaper om betydelsen av könsskillnader samt sociala och etniska skillnader i undervisningssituationen
- kunskaper om olika sätt att bedöma och betygsätta barn, unga och vuxnas prestationer samt förmåga att informera och samarbeta med föräldrar/vårdnadshavare
- förmågan att samarbeta i arbets-/lärlag och andra former av samverkan inom förskola/skola

VFU inom AUO

Särskilda syften med den verksamhetsförlagda utbildningen inom det **allmänna utbildningsområdet** är att den studerande ska tillägna sig:

- färdighet i lärararbete
- kunskaper om verksamhetens organisation och former för styrning
- kunskaper om styrdokument, mål och värdegrund samt förståelse för den pedagogiska verksamhetens lokala villkor
- fördjupade didaktiska och ämnesdidaktiska kunskaper och därmed utveckla kunskaper om hur lärande kan ske hos barn, ungdomar och vuxna
- förmåga att tydliggöra och förankra samhällets demokratiska värdegrund
- kunskaper om gruppdynamik i interaktionen mellan lärare – barn/ungdomar/ vuxna och barn/ungdomar/vuxna emellan
- kunskaper om barns, ungdomars och vuxnas bakgrund, förutsättningar, förhållningssätt och kunskapsutveckling för att bättre kunna möta och anpassa undervisningen till barn, ungdomar och vuxna med olika behov

VFU inom inriktningar

Särskilda syften med den verksamhetsförlagda utbildningen inom **inriktningar** är att den studerande ska tillägna sig:

- färdighet i lärararbete
- fördjupade didaktiska kunskaper inom ämnen och ämnesområden och därmed utveckla kunskaper om hur lärande och utveckling kan ske hos barn och ungdomar
- förmåga att omsätta en akademisk ämnesstruktur till verksamhet och undervisning i förskolan/skolan, så att alla barn, ungdomar och vuxna lär och utvecklas

Riktlinjer för lärarstudenternas VFU

För att garantera studenten rättsäkerhet och likvärdighet i utbildningen arbetar Uppsala universitet utifrån följande riktlinjer:

- kommunala lärarutbildare (KLU) ska få tydlig information om kursens innehåll och uppläggning samt VFU-uppgifter. Varje institution ska ta fram denna information
- studenten ska tillsammans med kommunal lärarutbildare formulera en individuell studieplan
- studenten ska reflektera över, analysera och på olika sätt dokumentera sina erfarenheter och upplevelser under VFU

Ansvar och organisation inom VFU

Inom respektive inriktning bör frågor som rör ämnesinnehållet stå i fokus men även andra betingelser för hur lärande sker hos barn och ungdomar inom respektive ämnesområde studeras. Det är därför angeläget med en utökning av ämnesdidaktiken och att ämnets struktur görs relevant för läraryrket.

För genomförande av VFU finns en organisation inom vilken anställda vid Uppsala universitet och representanter från regionens kommuner samarbetar. Avtal tecknas om samarbete och ömsesidiga åtaganden mellan Uppsala universitet och mottagande kommuner.

Organisationen leds av studierektor för VFU, som till sin hjälp har en VFU-administration.

VFU-organisationens uppgift är att:

- teckna avtal med kommuner om samarbete och ömsesidiga åtaganden
- informera om VFU
- administrera VFU
- terminsvis sammanställa en översiktsplan för VFU-perioderna
- placera studenter i VFU-område
- ansvara för informations- och arbetskonferenser

Studierektorer för VFU

Ansvar för ledning och organisation av verksamhetsförlagd utbildning ligger hos Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden som i huvudsak har delegerat detta uppdrag till studierektor för VFU. Studierektor har även ett samordningsansvar för de VFU-områden som ingår i organisationen.

Studierektor ska:

- företräda lärarutbildningen vid Uppsala universitet i frågor som rör verksamhetsförlagd utbildning
- leda och samordna planering av all verksamhetsförlagd utbildning inom lärarprogrammet
- ansvara för att avtal med parter med ansvar för utbildning förlagd till förskola/skola utarbetas, förhandlas och sluts
- leda universitetsinstitutionernas VFU-ansvarigas arbete
- informera om universitetets möjligheter till och former för kompetensutveckling för kommunala lärarutbildare
- företräda lärarutbildningen vid Uppsala universitet i VFU-områdena
- tillsammans med kommunernas VFU-samordnare ansvara för den verksamhetsförlagda utbildning inom lärarprogrammet som förläggs till området
- i samarbete med kommunens VFU-samordnare och kursledare för respektive kurs ansvara för information till förskolor/skolor och kommunala lärarutbildare
- informera om universitetets möjligheter och former för kompetensutveckling för kommunala lärarutbildare
- delta i konferenser som rör VFU

Universitetsansvariga för VFU

Vid varje institution med kurser som innehåller VFU finns lärare med VFU-ansvar.

Dessa VFU-ansvariga

- ansvarar för planering och uppläggning av VFU i samråd med studierektorerna
- informerar studenter om kursinnehåll, schemaläggning och examination
- ger kommunala lärarutbildare relevant information
- är kontaktpersoner för studenterna
- ansvarar för utvärdering av verksamhetsförlagd utbildning

Kommunens VFU-samordnare

Inom varje VFU-område utses en eller flera VFU-samordnare.

Kommunens VFU-samordnare ska:

- vara kommunens kontaktperson och samarbetspartner gentemot universitetet
- i samarbete med universitetsinstitutionernas VFU-ansvariga och studierektor för VFU

- ansvara för information till kommunens lärarutbildare och studenter
- tillsammans med universitetsinstitutionernas VFU-ansvariga vara kontaktperson för studenter i skolområdet
- medverka vid seminarier och utvärdering av verksamhetsförlagd utbildning
- delta i informations- och arbetsmöten som rör VFU
- fördela studenter till kommunala lärarutbildare och arbetslag inom VFU-området
- tillsammans med rektor/förskolechef och arbetslag ansvara för att studenterna får en god utbildning under sin VFU
- inventera och rapportera till universitetet om behov av kompetensutveckling för kommunala lärarutbildare

Kommunens lärarutbildare - KLU

KLU är viktiga nyckelpersoner i den verksamhetsförlagda utbildningen. En förutsättning är att KLU är uppdaterad vad beträffar studenternas förkunskaper, uppgifter och examinationer inför aktuell VFU-period.

KLU ska:

- ansvara för att de studerande introduceras på arbetsplatsen
- informera om regler och förhållningssätt på arbetsplatsen
- tillsammans med de studerande utforma en studieplan inför varje VFU- period
- medverka till att studenten får optimala möjligheter att träna sig i yrket
- vara reflektionspartner
- ge feedback och stöd
- medverka vid bedömning av den studerandes förutsättningar för läraryrket
- ge återkoppling till institutioner

Universitetet erbjuder utbildningar för uppdraget som KLU. Såväl kurser inom inriktningar som specialiseringar kan användas för kompetensutveckling av verksamma lärare.

Placering av studenter i VFU-områden

I början av sin utbildning placeras den studerande i ett VFU-område. Studenten återkommer till sitt område under VFU-perioderna inom lärarutbildningen. För att underlätta arbetet med VFU-placering och informationsflöden har en webb-portal tagits fram. Portalen innehåller bl.a:

- information om VFU-områdets förskolor och skolor

- kursers uppläggning, innehåll och examination
- studentplaceringar
- uppgifter om de studerande med placering i området

VFU-portalen används av universitetsinstitutionernas VFU-ansvariga, de lärarstuderande, kommunens VFU-samordnare och av KLU.

Portalen nås via webbadress: <http://vfu.ilu.uu.se>.

Institutioner och kommunens VFU-samordnare erhåller aktuell användar- id och lösenord via VFU-administratör.

Studenter når VFU-informationen via webbadress: <http://www.student.ilu.uu.se>.

Respektive kategori ansvarar för uppdatering av information på portalen.

Studenter anmäler behov av VFU-plats via lärarutbildningens studentwebb. Sista dag för anmälan meddelas inför varje termin. Efter respektive veckas utgång garanteras inte studenten VFU-placering. På lärarutbildningens studentwebb ser studenten sin VFU-placering och ska då snarast kontakta sin VFU-skola/KLU.

Riktlinjer för bedömning av lärarstuderandes VFU

Bedömning av studentens lärarkompetens är en gemensam angelägenhet för lärarutbildare i kommunerna och vid Uppsala universitet.

Till hjälp för KLU:s bedömning av studentens förmågor ska mallar/vägledning tas fram utifrån de av Högskoleverket uppställda examensmålen. Dessa ska bidra till att synliggöra studenternas yrkesutveckling och underlätta en likvärdig bedömning.

Underlag för examination av VFU kan utgöras av:

- bedömning/betygsättning av lärarutbildare från universitetet
- bedömningsunderlag från KLU
- studentens dokumentation
- examinationsuppgifter under kursen

Examinationsansvaret åligger universitetet. Ansvaret för examination av VFU under AUO och VFU inom inriktningarna åvilar respektive institution.

Rutiner vid underkänd VFU

- studenten kallas till samtal där grunderna delges och protokollförs
- studenten informeras vid detta tillfälle om sin rätt till ytterligare en examination

- för att få läsa en ny kurs som innehåller VFU krävs att tidigare kurser med VFU är godkända

Vid underkänd verksamhetsförlagd utbildning har studenten rätt till en förnyad verksamhetsförlagd utbildning. Om även denna blir underkänd måste studenten ansöka hos Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden för att kunna placeras vid förskola/skola för att genomföra ytterligare verksamhetsförlagd utbildning. Följande kriterier ligger till grund för beslut om ytterligare verksamhetsförlagd utbildning:

- Studenten har blivit felbehandlad
- Studenten har drabbats av sjukdom eller andra svårigheter och därför inte kunnat göra en fullgod insats
- Studenten kan visa att han/hon utvecklat de bristande kompetenserna

Progressionen i VFU

AUO I
Förskolan/skolan i samhället
Förutsättningar för lärande
Perspektiv på läraryrket

Inriktningar
Verksamheten/ämnet-didaktik-metodik
Förutsättningar för lärande och utveckling
Undervisning i ämnet/ämnområdet

AUO II
Läraren som ledare och undervisare
Förutsättningar för lärande och utveckling
Samverkan i arbetslag
Bedömning och utvärdering

AUO III
Lärarens hela arbete
Samverkan i och utanför förskola/skola

UPPSALA
UNIVERSITET

Första upplagan
Vårterminen 2007

